

УДК 351:63:27

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2024.18>**М. М. Руденко**

кандидат юридичних наук, доцент

Київського університету інтелектуальної власності та права

Національного університету «Одеська юридична академія»

orcid.org/0009-0008-8983-9470

ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПОЛЬЩІ

В статті розкрито досвід адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності поліції Польщі. Який свідчить, про те, що польська поліція є централізованим, озброєним та уніформованим формуванням, яке забезпечує безпеку людей та громадський порядок. До складу поліції входять близько 100 тисяч осіб, включаючи офіцерів міліції та майже 25 тисяч цивільних службовців, вона є спадкоємицею не тільки державної поліції Польщі (1918–1944 рр.), але й усіх попередніх поліцейських формувань за багато століть існування польських держав. Сучасна поліцейська діяльність поліції Польщі регулюється поліцейським правом, яке визначає структуру, порядок та діяльність органів, що забезпечують громадський порядок та безпеку. основним джерелом якого є закон про поліцію. Основними завданнями поліції Польщі є захист життя, здоров'я і майна, охорона громадської безпеки, попередження злочинів, проведення антитерористичної діяльності, розкриття злочинів, охорона об'єктів, контроль за дотриманням адміністративних правил, співробітництво з міжнародними поліцейськими силами та установами ЄС, а також обробка кримінальної інформації. Завдання поліції можуть виконуватися Збройними силами Польщі або військовою поліцією щодо солдатів. В обов'язки поліції не входить доставка кореспонденції за допомогою публічних електронних чи гібридних служб доставки, якщо це може перешкодити виконанню завдань поліції. Поліція в Польщі користується високою довірою серед громадян, що обґрунтовуються зближенням поліції та громадян, впровадженням Національної карти загроз безпеці, активною участю дільничних офіцерів у місцевих спільнотах та співпрацею поліції з науковими установами. Поліцейські в Польщі повинні виконувати обов'язки відповідно до присяги, відмовлятися від виконання злочинних наказів, носити форму та посвідчення, підтримувати фізичну підготовку та навички користування зброєю, поліцейським надаються безкоштовні медичні послуги, харчування на службі, щорічна відпустка, додаткова відпустка для ветеранів та нагород за зразкове виконання обов'язків.

Ключові слова: безпека людей, громадський порядок, державна поліція, довіра, захист життя та здоров'я, контроль за дотриманням адміністративних правил, обов'язки, офіцер міліції, поліція Польщі, попередження злочинів, присяга, проведення антитерористичної діяльності, розкриття злочинів, охорона об'єктів.

Rudenko M. M. EXPERIENCE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF THE ORGANIZATION AND ACTIVITIES OF THE POLISH POLICE

The article reveals the experience of administrative and legal support for the organization and activities of the Polish police. It indicates that the Polish police force is a centralized, armed, and uniformed entity that ensures the safety of people and public order. The police force comprises approximately 100,000 personnel, including police officers and nearly 25,000 civilian employees. It inherits the legacy not only of the state police of Poland (1918–1944) but also of all previous police formations throughout centuries of Polish statehood. The contemporary activities of the Polish police are regulated by police law, which defines the structure, procedures, and operations of the authorities responsible for maintaining public order and safety. The primary legal source is the Police Act. The main tasks of the Polish police include protecting life, health, and property; maintaining public safety; preventing crimes; conducting counter-terrorism activities; solving crimes; protecting facilities; enforcing administrative regulations; cooperating with international police forces and EU institutions; and processing criminal information. The tasks of the police may be carried out by the Armed Forces of Poland or military police regarding soldiers. It is not the responsibility of the police to deliver mail using public electronic or hybrid delivery services if this may hinder the fulfillment of police tasks. The Polish police enjoy high trust among citizens, justified by the closeness between the police and the public, implementation of the National Security Threat Map, active participation of district officers in local communities, and collaboration with scientific institutions. Polish police officers are obligated to fulfill their duties according to oath, refuse to execute criminal orders, wear uniforms and identification, maintain physical fitness and weapon skills. Police officers are provided with free medical services, on-duty meals, annual leave, additional leave for veterans, and rewards for exemplary performance of duties.

Key words: control of compliance with administrative rules, counter-terrorism activities, crime detection, object protection, crime prevention, duties, oath, police officers, Polish police, protection of life and health, public order, safety of people, state police, trust.

Постановка проблеми. Науковий аналіз адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності поліції в Польщі є актуальним для України у контексті євроатлантичної інтеграції та децентралізації. Цей досвід дозволяє Україні не лише вдосконалити управління поліцією на різних рівнях за чіткою ієрархією, а й гармонізувати

своє законодавство з міжнародними стандартами. Широко, одночасно виважені за змістом і правозастосуванням повноваження поліції в Польщі, які відповідають закону та забезпечують захист прав громадян, слугують важливим прикладом для забезпечення ефективної правоохоронної діяльності в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До проблеми забезпечення організації та діяльності поліції звертались вчені правники В. Арендар, О. Бандурка, В. Басс, С. Берлач, О. Баклан, К. Білоусова, В. Большаков, В. Вдовічен, І. Волкова, Р. Володинець, В. Галунько, О. Горішній, В. Глуховець, П. Діхтієвський, О. Дніпров, С. Домусчі, І. Зозуля, А. Іванищук, Р. Ієрінг, О. Єщук, І. Казанчук, С. Ківалов, В. Колпаков, Я. Кондратєв, С. Константинов, С. Короед, М. Корнієнко, І. Костенко, В. Курило, П. Куцевські, І. Куценко, Д. Лазарев, М. Мандель, Ю. Мех, Р. Мкртчян, Є. Мойсєєв, В. Олєфір, В. Опришко, Підберезних, Т. Плугатар, Ю. Римаренко, І. Савельєва, С. Сливка, С. Стеценко, І. Ткаченко, Й. Херрман, М. Уварова, О. Ульянов, Б. Фревель, В. Чисніков, В. Шкарупа, та ін. Проте, безпосередньо суспільні відносини сфери предмету нашої роботи вони не аналізували. Їх наукові пошуки були зосереджені на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Отже, аналіз успішного досвіду організації та діяльності поліції Землі Баварія ФРН є важливим для України, оскільки він сприяє підвищенню безпеки держави, захисту прав громадян та їх інтеграції у європейський правовий простір.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права України та Польщі та діючого законодавства названих держав здійснити компаративістичну характеристику засад і вдалого досвіду забезпечення організації та діяльності поліції.

Виклад основного матеріалу. Польська поліція є централізованим, озброєним та уніформованим формуванням, яке забезпечує безпеку людей та громадський порядок. До складу поліції входять близько 100 тисяч осіб, включаючи офіцерів міліції та майже 25 тисяч цивільних службовців. На чолі поліції стоїть головний комендант, якому підпорядковуються столичний комендант та 16 воеводських комендантів. Останні здійснюють контроль над міськими і районними комендантами, які, в свою чергу, відповідають за роботу поліцейських у відділках поліції. Сучасна польська поліція структурована на різні служби, серед яких виділяються кримінальна, превентивна та служби, що забезпечують підтримку діяльності поліції в організаційному, матеріально-технічному та технічному аспектах. Поліцейські проходять підготовку в поліцейських школах та навчальних центрах, що дозволяє їм виконувати свої обов'язки на високому рівні. Штат поліції постійно поповнюється все більш освіченою молоддю. Офіцери поліції мають низку важливих повноважень, включаючи право впізнання, затримання, обшуку людей і приміщень, проведення особистого огляду, а також застосування заходів прямого примусу та вогнепальної зброї [1].

Виходячи з історико-правових чинників треба відзначити що, підновлення польської державності у 1918 р. дозволила створити поліцію як функціональну організацію. 24 липня 1919 р. Сейм Польщі прийняв акт про заснування нової єдиної поліцейської формації (Державної поліції). Це була перша польська поліцейська формація, яка формально проіснувала до 1944 р. У післявоєнній Польщі традиційні функції (завдання) поліцію взяла на себе громадянська міліція. Всупереч своїй назві, це формування не втілювало ідею громадянської активності для загального блага, а було державним органом, централізованим, ієрархічним, під прямим впливом комуністів та пов'язаним з апаратом безпеки. Сучасна поліція Польщі є спадкоємицею не тільки державної поліції (1918–1944 рр.), але й усіх попередніх поліцейських формувань Польщі [2]. Період міжвоєнного двадцятиріччя (1919–1939 рр.) був складним для польської державної влади. Одночасно з відбудовою польської держави та національної ідентичності створювалися основи польського права. У короткі проміжки часу здійснювалося багато важливих організаційних змін, які також охопили Державну поліцію. У цей період значно покращився адміністративний апарат у Польщі, також прагнули до створення власної моделі внутрішньої організації держави. Кілька разів проводилася реорганізація структур Державної поліції. Соціальні, релігійні, національні проблеми та культурні відмінності в новоствореній державності стали непрямими причинами злочинності. Для боротьби з нею було створено, серед іншого, кримінальну поліцію. Польська влада того часу влада приділяла велику увагу належному навчанню та підвищенню компетентності працівників поліції [3].

Сучасна поліцейська діяльність поліції Польщі здійснюється на основі засад поліцейського права. Згідно з яким, поліцейське право регулює структуру, порядок та діяльність органів, що забезпечують безпеку та громадський порядок. Чинне поліцейське право в Польщі сформовано внаслідок останніх змін і включає ряд нормативних актів, таких як Закон про поліцію від 6 квітня 1990 року та інші постанови Ради Міністрів Польщі, що регулюють використання сили, зброї та процедури затримання. Право на життя є основоположним правом людини, захищеним Конституцією Польщі та міжнародними документами, такими як Конвенція про захист прав людини та основних свобод Ради Європи. Використання вогнепальної зброї дозволяється лише у випадках крайньої необхідності, таких як захист від незаконного нападу або запобігання втечі небезпечної особи. Всі заходи повинні бути пропорційними та спрямованими на мінімізацію шкоди. Використання зброї розглядається як крайній захід і повинно здійснюватися з особливою обережністю, з метою

збереження життя та здоров'я людей. Перед застосуванням зброї поліцейський зобов'язаний попередити правопорушника та зробити попереджувальний постріл. У разі поранення або смерті внаслідок використання зброї, поліцейський повинен надати першу допомогу та повідомити про інцидент керівництво [4].

Поліція Польщі створена як озброєна державна формація з метою щоб служити суспільству, захищаючи безпеку людей і підтримуючи громадський порядок. Основні завдання поліції включають захист життя, здоров'я і майна від протиправних нападів, охорону громадської безпеки і порядку, зокрема у громадських місцях, на транспорті і в дорожньому русі, ініціювання і організацію діяльності, спрямованої на попередження злочинів і правопорушень, проведення антитерористичної діяльності, розкриття злочинів і правопорушень, охорону об'єктів, нагляд за спеціалізованими збройними формуваннями охорони, контроль за дотриманням адміністративних правил, співробітництво з міжнародними поліцейськими силами та установами ЄС, обробку кримінальної інформації і ведення баз даних про відбитки пальців і результати ДНК-аналізів. Поліція також виконує завдання, визначені іншими законодавчими актами, правом ЄС та міжнародними угодами. Завдання поліції можуть виконуватися Збройними силами Республіки Польща або військовою поліцією щодо солдатів у межах, порядку та на принципах, визначених окремими постановами. Завдання в галузі охорони громадської безпеки чи порядку виконують також воеводи, старости, мери та органи самоврядування на засадах, визначених своїми повноваженнями. В обов'язки поліції не входить доставка кореспонденції за допомогою публічних електронних чи гібридних служб доставки в особистих справах поліцейських або колишніх поліцейських, якщо це може суттєво ускладнити або перешкодити виконанню завдань поліції [5].

Поліція в Польщі користується високою довірою за даними соціального опитування (2015 р.), 72% поляків заявили, що довіряють поліції, при цьому жінки (79%) частіше виражають довіру, ніж чоловіки (64%), а молодь демонструє нижчий рівень довіри (60%). Дві третини опитаних відчувають себе безпечніше завдяки присутності поліцейських патрулів, причому жінки (68%) знову демонструють більший рівень довіри, ніж чоловіки (59%), а люди віком 35–54 роки дають найбільше позитивних відгуків. Майже всі респонденти (96%) підтримують негайне вилучення водійських прав за повторне керування автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, хоча думки щодо інших запропонованих змін, як-от позбавлення прав за перевезення великої кількості людей або за грубі порушення правил дорожньо-

го руху, розділилися, причому чоловіки і молодь частіше виступають проти цих заходів [6]. Такі високі результати довіри до поліції громадянами Польщі обґрунтовується низкою історичних, соціальних, релігійних та організаційних факторів зокрема це зближення поліції та громадян, впровадження Національної карти загроз безпеці, що дозволяє громадянам повідомляти про загрози, та високу оцінку оперативного реагування на ці повідомлення, активну участь дільничних офіцерів у місцевих спільнотах через соціальні дебати та профілактичну роботу, а також співпрацю поліції з науковими установами для покращення стосунків із суспільством і підвищення ефективності правоохоронної діяльності [7].

Поліцейські в Польщі зобов'язані виконувати обов'язки, що випливають з їхньої присяги, і відмовлятися від виконання наказів або розпоряджень, якщо вони призведуть до вчинення злочину, при цьому вони повинні повідомляти про це начальника поліції минаючи безпосереднього начальника. Поліцейські повинні носити встановлену форму та спорядження під час служби, а також пред'являти службове посвідчення на вимогу громадян. Вони зобов'язані підтримувати фізичну підготовленість, що забезпечує виконання службових обов'язків, зокрема через участь у заняттях та перевірках фізичної підготовки. Поліцейські також мають зобов'язання набуті та підтримувати навички користування вогнепальною зброєю через участь у стрілецьких тренуваннях. У разі появи на службі в стані алкогольного сп'яніння чи під впливом інших подібних речовин, поліцейські підлягають негайному відстороненню від служби та перевірці. Поліцейські не можуть займатися оплачуваною роботою поза службовими обов'язками без письмової згоди свого начальника, а також повинні подавати декларації про свій майновий стан. Вони не можуть бути членами політичних партій та мають повідомляти про членство в національних асоціаціях, а також про початок роботи або діяльності їхніх близьких у сфері розшуку чи охорони. Поліцейські мають право на безоплатні медичні послуги, отримання безкоштовного харчування або грошової компенсації за нього під час служби, а також на безкоштовні поїздки раз на рік. Вони мають право на щорічну оплачувану відпустку тривалістю 26 робочих днів, додаткову відпустку для ветеранів та інші види відпусток, а також можуть отримувати нагороди за зразкове виконання обов'язків [8].

Польські поліцейські у випадках загрози їх життю і здоров'ю, людей, їхньому майну чи громадській безпеці та порядку використовують такі форми поліцейської діяльності як втручання, акції та операції. Втручання здійснюється безпосередньо на місці події з використанням наявних сил і засобів. У разі неможливості ефек-

тивного втручання вживаються дії за наказом відповідного начальника поліції. Командування діями та операціями здійснюється визначеними командирами, які відповідають за організацію, координацію та виконання завдань. При кризових ситуаціях передбачено створення штабів для забезпечення управління, розробки планів дій та координації роботи з іншими службами. Поліцейські дії включають оцінку загрози, визначення необхідних сил і засобів, організацію командних пунктів, зв'язок, співпрацю зі спеціалізованими службами, підготовку звітів та інформування громадськості. Командувач операції має повноваження приймати рішення щодо застосування заходів прямого примусу та розподілу підрозділів поліції. Положення наказу передбачають детальну організацію роботи штабу, включаючи розвідувально-аналітичну групу, тактичну групу, команду комунікацій та IT, логістичну команду та сервісну групу. Завдання штабу включають збір інформації, оцінку ситуації, розробку варіантів дій, підготовку рішень командувача операції, координацію дій підлеглих сил, матеріально-технічне забезпечення, співпрацю зі спеціалізованими службами, підготовку звітів та аналіз проведених заходів [9].

Організаційна структура поліції Польщі включає кілька основних служб, таких як кримінальна, слідча, превентивна, контртерористична, боротьби з кіберзлочинністю, судова та підтримуюча. Система поліція також включає академію поліції, навчальні центри та школи поліції, а також виділені підрозділи превенції. Центральним органом адміністрації, відповідальним за захист громадян та підтримку порядку, є Головний комендант поліції, який підпорядковується міністру внутрішніх справ і є начальником для усіх поліцейських. Головний комендант поліції призначається та звільняється прем'єр-міністром за поданням міністра внутрішніх справ. Заступники Головного коменданта поліції призначаються та звільняються. Центральне бюро слідчої поліції виконує завдання на національному рівні з виявлення, запобігання та боротьби з організованою злочинністю. Бюро внутрішніх справ поліції займається розслідуванням злочинів, скоєних поліцейськими та працівниками поліції, а також економічних злочинів проти поліції. Центральний підрозділ контртерористичної поліції та самостійні підрозділи контртерористичної поліції відповідають за проведення контртерористичних заходів. Центральне бюро боротьби з кіберзлочинністю здійснює завдання з виявлення, запобігання та боротьби з кіберзлочинністю. Центральна криміналістична лабораторія поліції відповідає за криміналістику та технічну підтримку в проце-

сі боротьби з злочинністю. Командири поліції на рівні воєводств та повітів призначаються та звільняються відповідно міністром внутрішніх справ та Головним комендантом поліції. Регіональні коменданти підпорядковуються територіальним комендантам відповідного рівня. Поліція організована таким чином, щоб забезпечити ефективне виконання завдань з підтримки порядку та безпеки в країні [10].

Висновки. Отже, досвід адміністративно-правового забезпечення організації та діяльності поліції Польщі свідчить про те що, польська поліція є централізованим, озброєним та уніформованим формуванням, яке забезпечує безпеку людей та громадський порядок. До складу поліції входять близько 100 тисяч осіб, включаючи офіцерів міліції та майже 25 тисяч цивільних службовців, вона є спадкоємицею не тільки державної поліції Польщі (1918–1944 рр.), але й усіх попередніх поліцейських формувань за багато століть існування польської держави. Сучасна поліцейська діяльність поліції Польщі регулюється поліцейським правом, яке визначає структуру, порядок та діяльність органів, що забезпечують громадський порядок та безпеку. основним джерелом якого є закон про поліцію.

Основними завданнями поліції Польщі є захист життя, здоров'я і майна, охорона громадської безпеки, попередження злочинів, проведення антитерористичної діяльності, розкриття злочинів, охорона об'єктів, контроль за дотриманням адміністративних правил, співробітництво з міжнародними поліцейськими силами та установами ЄС, а також обробка кримінальної інформації. Завдання поліції можуть виконуватись Збройними силами Польщі або військовою поліцією щодо солдатів. В обов'язки поліції не входить доставка кореспонденції за допомогою публічних електронних чи гібридних служб доставки, якщо це може перешкодити виконанню завдань поліції

Поліція в Польщі користується високою довірою серед громадян, що обґрунтовуються зближенням поліції та громадян, впровадженням Національної карти загроз безпеці, активною участю дільничних офіцерів у місцевих спільнотах та співпрацею поліції з науковими установами. Поліцейські в Польщі виконують обов'язки відповідно до присяги, та зобов'язанні відмовлятися від виконання злочинних наказів, носити форму та посвідчення, підтримувати фізичну підготовку та навички користування зброєю, поліцейським надаються безкоштовні медичні послуги, харчування на службі, щорічна відпустка, додаткова відпустка для ветеранів та нагороди за зразкове виконання обов'язків.

Лimeпамыпа

1. O Policji. *POLICJA*. 2023. <https://info.policja.pl/>
2. Płotek M., Przetak M. Kluczowe formacje policyjne w odrodzonej polsce – kontekst historyczny i uwagi językowe dotyczące ich nazw własnych. *Przegląd Policyjny*. 2023. URL: <https://thepolicereview.akademiapolicji.eu/resources/html/article/details?id=197414&language=pl>.
3. Żurek K. Organizacja i działalność policji kryminalnej w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Wybrane aspekty. *Przegląd bezpieczeństwa wewnętrznego*. 2023. № 28 (15). *ABW.GOV*. URL: https://www.abw.gov.pl/ftp/foto/Wydawnictwo/PBW/pbw28/12_-artykuly_i_rozprawy_-_K_Zurek.pdf
4. Prawa człowieka i policja. *ZIELONA-GORA*. 2023. URL: https://www.zielona-gora.po.gov.pl/pdf/prawa_czlowieka_a_policja.pdf
5. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. O Policji. *ISAP. SEJM*. 2023. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.Nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19900300179>
6. Policja darzy Polaków dużym zaufaniem – tak wynika z badań społecznych, które oparto na opinii Polaków na temat policji i jej działań. *POLICJA*. 2023. URL: <https://isp.policja.pl/isp/aktualnosci/6780,34-Polakow-ma-zaufanie-do-Policji.html>
7. Bliżej ludzi. *Gazeta Policja*. URL: <https://gazeta.policja.pl/>
8. Obowiązki i prawa policjanta. *SIP.LEX*. 2023. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593/roz-7>
9. Metody i formy przygotowania i realizacji zadań Policji w przypadkach zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub ich mienia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zarządzenie № 213 komendanta głównego policji z dnia 28 lutego 2007 r. 2023. *SIP.LEX*. 2023. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzienniki-resortowe/metody-i-formy-przygotowania-i-realizacji-zadan-policji-w-przypadkach-34130250>
10. Organizacja Policji. *Dziennik Statutu*. 2024. URL: [https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593/roz-2?unitId=art\(5\(a\)\)](https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593/roz-2?unitId=art(5(a)))